

A TEORIJA IN PRAKSA 1981. ÉVI 8. SZÁMA

A Teorija in praksa folyóirat 8. számának bevezető részében Anton Vratuša kiemeli a tudományok szerepét az öngazgatású szocialista társadalomban. A világ, amelyben élünk, mindinkább megköveteli a mélyebbre hatoló tudományos és technikai forradalmat, mivel az egyre nagyobb hatással van az ember tevékenységére és a népek közötti viszony alakulására. Állandóan segíti a termelőerők fejlődését, s ezzel együtt a mélyebb társadalmi változásokat is. A tudomány és a technológia így az anyagi és kulturális fejlődés döntő tényezőivé válnak.

A szerző kiemeli, hogy különösen nagy gondot kell fordítani a természettudományok és a társadalomtudományok közötti összefüggések és kapcsolatok felülvizsgálására. A technológia valamely ágában dolgozó kutatómunkásnak ugyanis tisztában kell lennie az egyes technológiák alkalmazásának társadalmi-gazdasági, politikai és szociális következményeivel. Ugyanígy a társadalomtudományoknak is kellő figyelemmel kell kísérniük az adott, konkrét helyzetben a termelőerők fejlődését, valamint a termelőmunkás helyzetének alakulását egy meghatározott technológia alkalmazása következtében. A felvetett problémák oly összetettek, hogy megértésük interdiszciplináris kutatómunkát igényel.

A tudomány, a szakmunka, a termelés, valamint az egyéb társadalmi tevékenységek közötti kapcsolatok előfeltételek a tudomány alkotói szerepének optimális betöltéséhez. Ha ilyen összefüggések nem állnak fenn, hiányzik az elmélet és gyakorlat közötti kapocs, amely megoldja a nehézségeket és ellentmondásokat. Ezek a tényezők fontos szerepet játszanak minden társadalmi és anyagi fejlődésben. A szerző felteszi a kérdést: Hogyan lehetséges az, hogy a számtalan idevágó vita után sem történik változás ezen a téren? Az okokat a cikk abban látja, hogy a viták a felszínen maradnak ahelyett, hogy a dolgok mélyéig hatolnának. Ugyancsak elégtelen a tudománytól a jelenségek leírását, azaz egyszerű diagnózisát elfogadni.

A kutatások és az elemzések rámutatnak a tudomány és a gazdaság közötti kapcsolat felszínes voltára.

A cikk következő érdekes kérdése: Kik a hordozói a tudomány fejlődésének a szocialista öngazgatású társadalomban? Tapasztalatunk szerint a munkás, akár az öngazgatású társult munka, akár a KSZ vezetése alatt tevékenykedik mint önálló társadalmi faktor a társadalmi-politikai szervezeteken belül.

Anton Vratuša zárószavában rámutat arra, hogy a kutató munkásnak integrált személyiségnek, a szocialista öngazgatás aktív tényezőjének kell lennie.

A Tudomány és társadalom c. fejezet igen érdekes vitákat hoz a társadalomtudományok eredményeiről és nyílt kérdéseiről. Franc Cerne cikkében a közgazdaságtudományról ír. A hazai közgazdaságtudományról szólva a szerző a következő jellemző vonásokat sorolja fel:

a) a konstruált közgazdasági kategóriák (ötletek, elméletek) főleg Marx kritikátlanul elfogadott kategóriái vagy olyan kategóriák, amelyeket a joggyakorlat ideológiai-politikai irányelvére alapozva formáltak meg;

b) Marx politikai-gazdasági gondolatai az ilyen elméletekben többé-kevésbé ridegek;

c) egyes ilyen diszciplínák leegyszerűsítik a gyakorlati ismeretet, s nem ügyelnek a politikai gazdaságtan elméleteire;

d) a közgazdászok igen heterogén analitikai módszereket alkalmaznak meggyőződésüktől függően.

Zdravko Mlinar a Kutatás és a fejlődés irányítása című cikkében felteszi a kérdést: Hogyan kapcsoljuk be a társadalmi diszciplínákat a társadalmi gyakorlat fejlődésének irányításába? Ezután rámutat a társadalomtudományok szerepére a szocialista öngazgatásban.

Adolf Bibić a politológia nyílt kérdéseit vizsgálja. A politológiában felmerülő vitás kérdések egy része ugyanis a tudományág helytelen értelmezéséből származik. Gyakran halljuk, olvassuk — mondja a szerző —, hogy a politika az elidegenedés és elidegenítés szférája, hogy a burzsoá társadalom csökevénye, s ennél fogva az öngazgatás és a politika kizárják egymást. Az ilyen nézet a politikát az öngazgatás absztrakt ellenségének tekinti, holott az öngazgatás fejlődésében a politikának igen nagy szerepe van. A társadalom szervezett szubjektív erőinek jelentős szerepe van az öngazgatás fejlesztésében, az irányelvek, valamint az öngazgatói és társadalmi viszonyok közép-, valamint hosszú távú fejlesztési terveinek meghozatalában.

Az öngazgatás vizsgálata a társadalmi munkában című írásában Bogdan Kavčić szociológus azzal foglalkozik, hogy túl sokat vagy túl keveset vizsgálódunk-e? A szerző öngazgatáson a társadalmi viszonyok egységes és alapvető viszonyát érti. Szerinte a társadalmi változásokat vizsgáló kutatások mindegyike egyben az öngazgatást is vizsgálat alá veszi. A szerző különös figyelmet szentel a kutatás tartalmának, motivációjának és a kutatóknak.

A szociológia a szociológiai és társadalmi tények között című írásában Maca Jogan kiemeli a szociológia társadalmunkban betöltött szere-

pét és rámutat egyes elméleti eredmények, az empirikus tanulmányok, valamint a társadalmi gyakorlat között fennálló összefüggésekre. A szociológia kritikai tudományossága és humanista irányvétele egyre nagyobb tért hódít az öngazgatású társadalom fejlődésében. Ugyanezek a feltételek teszik lehetővé a demokratizálás fejlesztését és a társadalmi élet minden területén a felszabadulást.

A jogszociológia néhány feladata című írásában Albin Igličar megemlíti a jogszociológia legfontosabb feladatait. Anton Perenić pedig a jogelmélet fejlődésével foglalkozik.

Viták és közlemények című fejezetében a folyóirat a következő írásokat tartalmazza: Miran Potrč: Társadalmi akció az öngazgatók kongresszusa után, és Staneta Južnica: A nyelv helyzete a modern világban.

A folyóirat szak- és tudományos értekezletekkel foglalkozó részében a következők olvashatók: A szovjet és jugoszláv politológusok találkozója (Adolf Bibić), Felelősség az öngazgatói társadalomban (Jože Kosira). Ales Erjavec S. S. Prawer: Karl Marx és a világirodalom (Cankar Kiadó) című könyvét ismerteti.

Az újabb könyvek közül említésre méltók Mihajlo Popović—Miodrag Ranković: A társadalmi fejlődés elmélete és nehézségei, valamint: A család és a társadalmi rendszer című könyvek.

Fordította *Cservenák Róbert*